Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 8, Temmuz 2014, s. 111-138

İZMİR (SMYRNA) AGORA KAZISI 2002-2003 YILLARI SİKKE BULUNTULARI*

Nurgül DEMİRTAŞ**

ÖZ: Bu makalede, İzmir Arkeoloji Müzesi tarafından yürütülen 2002-2003 yılları kazı çalışmalarında ele geçen sikkeler hakkında bilgi verilecektir. İzmir (Smyrna)Agorası'nda 2002-2003 yılı kazı sezonunda bulunan toplam 913 adet sikke incelenmiştir. Bu sikkeler Agora'nın Kuzey Galeri (Bazilika) ve Batı Galerisinde yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. **913** Adet sikkeden **13** Adeti Hellenistik Dönem'e (M.Ö. 330-30); **52** Adeti Roma İmparatorluk Dönemi'ne (MÖ. 27- MS. 284); **699** Adeti Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.S. 284-498), **9** Adeti Bizans Dönemi'ne (M.S. 491-1453); **27** Adeti Osmanlı Dönemi'ne (M.S.1299-1923) ve **1** Adeti de Avusturya İmparatorluk Dönemi'ne (M.S.1816) tarihlendirilmiştir. **112** Adet sikkenin ise hangi döneme ait olduğu saptanamamıştır.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Agora, Sikke

COINS FROM THE 2002-2003 AGORA EXCAVATIONS IN IZMIR (SMYRNA)

ABSTRACT: This article gives information about the coins obtained in 2002-2003 excavations conducted by Izmir Archeology Museum. Total 913 coins found in the excavation seasons of 2002-2003 in Izmir (Smyrna) Agora were examined. These coins were found in the excavations in the North Gallery (Basilica) and West Gallery of Agora. Of 913 coins, 13 were dated as Hellenistic period (330-30 BC); 52 as Roman imperial period (BC27-284 AD); 699 as Late Roman imperial period (284-498 AD), 9 as Byzantine period (491-1453 AD); 27 as Ottoman period (1299-1923 AD) and 1 as Austria Imperial period (1816 AD). The dates of 112 coins could not be identified.

Keywords: Izmir, Agora, Coin

---

* 2004 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü'nde hazırlanmış Yüksek Lisans Tezi'nin düzenlenmiş ve düzeltilmiş bir bölümünü içermektedir.

** Dr. Nurgül Demirtaş, demirtas.nurgul@gmail.com.

Giriş

Antik çağın önemli agoralarından biri olan ve İonia bölgesi'nde bulunan İzmir (Smyrna) **(Res.1)** Agorası, Namazgâh semtinde olup, bir devlet agorasıdır.[1] Mevcut kalıntılar ve yapılan sondajlar Agora'nın Büyük İskender'den hemen sonra M.Ö. 4. yüzyıl sonunda, yeni kentin ilk imar projelerinden biri olarak inşa edildiğini göstermektedir. Helenistik Dönemden itibaren Agora etap etap yenilenmiş, değişikliklere uğramış, eklentiler yapılmış, M.S. 2. yüzyılın sonu-3. yüzyılın başında bugün görülen halini almış ve en geç M.S.7. yüzyıla kadar genel karakterini korumuştur.[2] Agora'da gerçekleştirilen ilk kazılar, Türkiye Cumhuri-yeti'nin ilk kazı faaliyetlerinden biri olarak 1932 yılında başlatılmış ve 1941 yılına kadar İzmir Müzesi Müdürü Selahattin Kantar ve Rudolf Naumann tarafından sürdürülmüştür.[3] Agora kazılarına, uzun bir aradan sonra 1996-1998 kazı sezonlarında İzmir Müzesi tarafından kısa aralıklarla devam edilmiştir ve 1998 yılında tekrar ara verilmiştir. 2002 yılının Temmuz ayında yeniden başlayan kazı çalışmalarında, Bazilika'da (Kuzey Galeri) toplam 14 açmada çalışılmış ve 2003 yılında da Bazilika'da (Kuzey Galeri) çalışmalara devam edilmiştir. 2007 yılından itibaren ise İzmir Agorası'nda kazı çalışmaları, Dokuz Eylül Üniversitesi adına Yrd. Doç. Dr. Akın Ersoy tarafından yürütülmektedir.[4]

Bu kazılar sonucunda, büyük bir bölümü ortaya çıkartılan İzmir Agorası'nın **(Res.2)** dikdörtgen formda (**Res.3)**, ortada geniş bir avlu ile etrafındaki sütun ve kemerler üzerine inşa edilmiş üç katlı ve önünde merdiveni olan bir yapı olduğu anlaşılmıştır. Bu yapının zemini kemerlerden oluşan dehlizler üzerine yapılmıştır ve agora bunun üzerinde iki kat olarak yükselmektedir.

Agora'da dört galeri vardır. Bunlar, Batı Galeri **(Res.4),** Bazilika (Kuzey Galeri) (**Res.5)**, Doğu Galeri ve Güney Galeri. Yapılan kazılar sonucunda Batı Galeri'nin büyük bir kısmı, Bazilika'nın (Kuzey Galeri) tamamı, Doğu Galerinin küçük bir bölümü ortaya çıkarılmıştır. Agora'nın

[1] Yusuf Gül, Agora ve İzmirli Homeros, İzmir, 1994, s. 1.

[2] Akın Ersoy - Mehmet Önder "Antik Smyrna: Seçilmiş Eserler ve Sikkeler (2007-2009)" İzmir, 2011,s.16.

[3] Ekrem Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul**,** 1995, s. 301; Rudolf Naumann, ve Selahattin Kantar, "Die Agora Von İzmir**"**, *İstanbul Forssschungen 17*, Berlin,1950,s.69-114.

[4] Akın Ersoy, "*2007 Yılı Smyrna Antik Kenti Kazısı*", 30. Kazı Sonuçları Toplantısı II, Ankara, 2009, s.33. Ayrıca Agora ve Sikkeler (2007-2009) için bkz. Ersoy - Önder "Antik Smyrna: Seçilmiş Eserler ve Sikkeler (2007-2009)" İzmir, 2011.

güneyindeki alanda ise Güney Galeri'nin olduğu düşünülmektedir.[5] Kazı çalışmaları Batı Galeri ve Bazilika (Kuzey Galeri)'da yoğunlaştırılmıştır ve bu alanda kazılar devam etmektedir.

İzmir (Smyrna) Agora Kazısı 2002-2003 yılları sikke buluntularını, çıkarıldıkları mekânları (Bazilika ve Batı Galeri) ve tarihsel süreçlerini bir arada değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmada sikkelerin detaylı katalog çalışması yapılmıştır.

İzmir Agorası'nda 2002-2003 yılı kazı sezonunda toplam **913** adet sikke bulunmuştur. (**Res.6)** Bu sikkeler Agora'nın Bazilika (Kuzey Galeri) ve Batı Galerisinde yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. **913** adet sikkeden **13** adeti Hellenistik Dönem'e (M.Ö. 330-30), **52** adeti Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.Ö. 27- M.S. 284), **699** adeti Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.S. 284-498), **9** adeti Bizans Dönemi'ne (M.S. 491-1453), **27** adeti Osmanlı Dönemi'ne (M.S.1299-1923), ve **1** adeti de Avusturya İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. **112** adet sikkenin ise üzerlerindeki bozulmadan dolayı hangi döneme ait olduğu saptanamamıştır. 913 adet sikkenin 904 adeti bronzdan ve 9 adeti de gümüştendir.

Hellenistik Dönem M.Ö. 330 - 30

2002-2003 Yılında İzmir (Smyrna) Agora Kazısı'nda Hellenistik dönem'e (MÖ. 330–30) tarihlenen toplam 13 adet sikke bulunmuştur ve bunlar İzmir Agorası'nda bulunan en erken sikke örneklerini oluşturmaktadırlar. Bu sikkelerden 9 adeti Smyrna Kent Sikkesi[6] olup MÖ. II. - I. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Ayrıca Aiolis Bölgesi'nde yer alan Kyme kentine[7] ait 2 adet sikke vardır. Bu sikkeler Smyrna ve Kyme arasındaki ticari ilişkilerin bir göstergesidir. Sikkeler M.Ö. 350-250 yılları arasına tarihlendirilmiştir. Henüz hangi kente ait olduğu saptanamayan iki adet sikkenin de Hellenistik Dönem'e ait olduğu düşünülmektedir.

Roma İmparatorluk Dönemi M.Ö. 27-M.S. 284

2002-2003 Yılında İzmir (Smyrna) Agora Kazısı'nda Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.Ö. 27- M.S. 284) ait 52 adet sikke bulunmuştur. Bu sikkelerden 1 adeti Vespasianus (M.S. 69-79)[8], 1 adeti

[5] Ersoy-Önder, *age*., s.16.

[6] Smyrna Kent Sikkeleri için bk. *SNGTübMysien-İonien*, 3185-3188; *SNGCopIonia* 1223-1225.

[7] Kyme sikkeleri için bk. *SNGTübAeolis*, 2690-2693; *SNGCopAeolis*, 41-45.

[8] Vespasianus sikkesi için bk. *RIC II*, s.68, no:429.

Hadrianus (M.S. 117-138)[9] , 1 adeti Faustina Junior (M. Aurelius'un eşi) (M.S. 145-175)[10], 1 adeti Lucilla (Lucius Verus'un Eşi) (M.S. 161-169)[11], 1 adeti Septimius Severus (MS. 193-211)[12], 2 adeti Iulıa Domna (Septimius Severus'un Eşi, M.S. 193-217)[13], 2 adeti Caracalla (M.S. 198-217)[14], 1 adeti Geta (M.S. 198-209)[15], 1 adeti I. Philippus (M.S. 244-249)[16], 1 adeti Otacilla Severa (I.Philippus'un Eşi) (M.S. 244-249)[17], 2 adeti Gallienus (M.S. 253-268)[18] ve 4 adeti de II. Claudius Gothicus devrine (M.S. 268-270)[19] aittir.

Roma Dönemi'ne ait en erken sikke Vespasianus devrine (M.S. 69-79), en geç sikke ise II. Claudius Gothicus devrine (M.S. 268-270) aittir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait olan sikkelerden 11 adeti Smyrna (İzmir) kent sikke-sidir.[20] Phrygia Bölgesinde bulunan Akmoneion[21] şehrine ve Mysia bölgesinde bulunan Pergamon[22] şehrine de ait birer adet sikke bulunmuştur. Ayrıca iki kent arasındaki uyumu, antlaşmayı gösteren üç adet Homonoia sikkesi de bulunmuştur. Bu sikkelerden bir tanesi Sardes ile Ephesos kenti[23] arasındaki uyumu göster-mektedir. Diğer iki sikkenin ise hangi kentlere ait olduğu saptanamamıştır.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi M.S. 284-498

Bu döneme ait toplam 699 adet sikke bulunmuştur. Bu sikkelerden 246 adetinin hangi imparatora ait olduğu tam olarak saptanmıştır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne[24] ait olan sikkelerden 255 adeti Bazilika'daki (Kuzey Galeri) T-20 açmasında toplu halde bulunmuştur. 255 adet sikkenin

[9] Hadrianus sikkesi için bk. Dietrich O. A. Klose, *Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit*, Berlin, 1987, Tafel 33, V1-R1(Var.)
[10] Faustina Junior sikkesi için bk. Klose a.g.e. Tafel 41, R15(var.)
[11] Lucilla sikkesi için bk. *RIC III*, s.275, no:771.
[12] Septimius Severus sikkesi için bk. Klose a.g.e. Tafel 44, V1.
[13] Iulıa Domna sikkesi için bk. Klose *age.,* Tafel 44,V8, R53-R54.
[14] Caracalla sikkeleri için bk. Klose *age.,* Tafel 46, R4; *RIC IV*- Part 1, s.212-313.
[15] Geta sikkesi için bk. *BMCPhrygia*, s. 16, No: 75-76, Plate III.12.
[16] I. Philippus sikkeleri için bk. *RIC IV*- Part 3, s.54-87.
[17] Otacilla Severa sikkeleri için bk. *RIC IV*- Part 3, s.82-93.
[18]Gallienus sikkeleri için bk. *RIC V*- Part 1, s.66-105.
[19] II. Claudius Gothicus sikkeleri için bk. *RIC V*- Part 1, s.201-238.
[20] Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait Smyrna (İzmir) sikkeleri için bk. *SNGvAulIonien* 2183, 2187; SNG Cop. Ionia 1308-1313.
[21] Akmoneion sikkesi için *BMCPhrygia*, s. 16, No: 75-76, Plate III.12.
[22] Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait Pergamon sikkeleri için bk. *SNGCopMysia* 446- 519; *SNGTübMysien-Ionien* 2466-2491.
[23] *BMCLydia*, s.276, no:215-216.
[24] Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait sikkeler için bk. *RIC* VI-X London 1951-1994; *LRBC* London, 1965, *DOC* Washington,1992.

hepsi, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.S. 284-498) tarihlendirilmiştir. Bu toplu bulun-tu, I. Valentinianus, Eudoxia, Arcadius, Honorius ve II. Theodosius devirlerini (M.S. 364-450) kapsamaktadır. Yani bu sikkeler yaklaşık 86 yıllık bir süreyi içermektedir. Toplu halde bulunan bu sikkelerin büyük bir çoğunluğu Arcadius'a (M.S. 383-408) ve Honorius'a (M.S. 393-423) aittir.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait en erken sikkenin Maximianus (M.S. 286-305) devrine, en geç sikkenin ise I. Leo devrine (M.S. 457-474) ait olduğu saptanmıştır.

Tam olarak saptanabilen sikkelerden 2 adeti Maximianus (M.S. 286-305), 3 adeti I. Constantinus (M.S. 307-337), 1 adeti I. Licinius (MS. 308-324), 1 adeti Crispus (M.S. 317-326), 10 adeti II. Constantius (M.S. 337-361), 15 adeti Constantinus Sülalesi'ne (M.S. 306-363), 5 adeti I. Valentinianus (M.S. 364-375), 5 adeti Valens (M.S. 364-378), 1 adeti Gratianus (M.S. 367-383), 1 adeti II. Valentinianus (M.S. 375-392), 4 adeti I. Theodosius (M.S. 379-395), 1 adeti Aelia Flacilla (I.Theodosius 'un eşi, M.S. 379-395), 84 adeti Arcadius (M.S. 380-408), 18 adeti Eudoxia (Arcadius'un eşi, M.S.395-404), 68 adeti Honorius (M.S. 393-423), 27 adeti de II. Theodosius (M.S. 402-450), 3 adeti Marcianus (M.S. 450-457) ve 7 adeti de I. Leo. (M.S. 457-474) devrine tarihlendirilmiştir.

Bizans Dönemi M.S. 491-1453

Bizans Dönemi'ne ait 9 adet sikke vardır ve bu sikkelerden en erkeni Anastasius'a (M.S. 491-518) aittir. 2 adet Anonim Bakır Follis[25] sikke de M.S. 976-1096 yılları arasına tarihlendirilmiştir. Diğer 5 adet sikkenin ise hangi imparatorlara ait olduğu saptanamamıştır. Bizans Dönemi'ne ait olan sikkelerin azlığı, bu dönemde Agora'nın fazla kullanılmadığını göstermektedir.

Osmanlı Dönemi 1299-1923

Osmanlı Dönemi'ne[26] ait 27 adet sikke vardır ve bu sikkelerden en erkeni II. Mahmut'a (1808-1839) aittir. Ayrıca Abdülmecid ve V. Mehmet Reşad'a ait sikke-ler de vardır. Agora'nın bu dönemde mezarlık olarak kullanıldığı bilinmektedir.

---

[25] Anonim Bakır Follis için bk. *DOC*, Vol. III, Part 2, s.634-707; Whitting, P. D., "The Anonymous Byzantine Bronze", *NC,*1955, s.89-98; David R. Sear, *Byzantine Coins and Their Values*, London 1987, s.375-380.

[26] Osmanlı Dönemi sikkeleri için bk. Nuri Pere, *Osmanlılarda Madeni Paralar*, Yapı Kredi Bankasının Osmanlı Madeni Paraları Koleksiyon u, İstanbul 1968.

Avusturya İmparatorluk Dönemi

Avusturya İmparatorluk Dönemi'ne ait 1 adet sikke vardır. Bu sikke 1804-1835 yılları arasında imparatorluk yapan I.Francis'e[27] aittir. Bu sikke 1816 yılında basılmıştır. Bu sikkeyi Osmanlı-Avusturya arasındaki ticari bağlantılarla ilişkilen-direbiliriz.

Sonuç olarak, sikkelerin dönemleri, azlık ve çoklukları İzmir'i (Smyrna) ve Agora'yı tarihsel süreçte tanımlar. İzmir Agorası'nda en erken sikke Hellenistik Dönem'e (MÖ. 330–30) aittir. Yani bu sikkeler, İzmir'in (Smyrna) Hellenistik Dönem'de yeniden kurulmasından ve Kadifekale eteklerine taşınmasından sonra basılmıştır. Ayrıca Hellenistik Dönem'e tarihlenen iki adet de Kyme kent sikkesi vardır. Bu sikkeler Agora'daki en erken (M.Ö.350-250) döneme tarihlenen sikke-lerdir ve bize Smyrna ve Kyme arasındaki ticari ilişkilerin varlığını göstermek-tedirler.

İzmir (Smyrna) Agorası'nda bulunan sikkelerin çoğu Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.Ö.27- M.S.284) ve Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.S. 284-498) aittir. Bu sonuç da bize Agora'nın özellikle bu dönemlerde yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir. Başka kentlere ait olan sikkeler ise İzmir (Smyrna) ve bu kentler arasındaki ticari ve siyasi ilişkilerin bir kanıtıdır.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait sikkelerin çoğu İmparator Arcadius (M.S. 383-408) ve Honorius devirlerine (M.S. 393-423) aittir. Bu sikkeler Hıristiyanlığın yayıldığı bu dönemde ve sonrasında, Smyrna'nın önemli bir piskoposluk merkezi olduğunu gösterirken[28] İzmir'in İmparator Sofist Leo tarafın-dan diğer şehirler arasında Başşehir olarak kabul edilmesi[29] de bunun bir diğer kanıtıdır.

Bizans Dönemi'ne (M.S.491-1423) ait sikkelerin azlığı ise bize Agora'nın Bizans döneminde fazla kullanılmadığını göstermektedir. Osmanlı Dönemi'ne (M.S.1299-1923) ait sikkeler ise bu dönemde Agora'nın kullanıldığının, bir kanıtıdır ve bu dönemde Agora'nın mezarlık olarak kullanıldığı bilinmektedir. Avusturya İmparatorluk Dönemi'ne (MS.1657-1918) ait sikke ise bize Osmanlı Dönemi'nde Avusturya'nın İzmir'deki ticari faaliyetleri hakkında bir ipucu verir.

Aşağıdaki katalogda 40 adet sikke'ye yer verilmiştir. Katalogda Hellenistik Döneme (MÖ. 330–30) ait 2, Roma İmparatorluk Dönemi'ne

[27] http://coinquest.com/cgi-bin/cq/coins?main_coin=8238, 11 Mart 2014.
[28] Veli Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, TTK, Ankara, 2007, s.89.
[29] F.V.J. Arundell, *İzmir Hakkındaki Tarih Araştırmaları ve İncelemeler*i, (Çev. A.Z. Ökmen), İzmir, 1949, s. 13.

(M.Ö.27- M.S.284) ait 12, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne (M.S. 284-498) ait 21, Bizans Dönemi'ne (M.S.491-1423) ait 1, Osmanlı Dönemi'ne (M.S.1299-1923) ait 3 ve Avusturya İmparatorluk Dönemi'ne ait 1 adet sikke yer almaktadır.

Katalog

Hellenistik Dönem (M.Ö. 330-30)
Kyme M.Ö. 350-250
Öy. Sağa dönük bir kartal.
Ay. Tek kulplu bir kap. KY
Ref.: *SNGTübAeolis,* 2690-2693; *SNGCopAeolis*, 41-45
1. AE. 13 mm, 1.7 gr., Env. No: 03. A.3. 435

Smyrna M.Ö1. 90-50
Öy. Sağa dönük Apollon Başı.
Ay. Lyra. CMYP (-----)
Ref.: *BMCIonia,* s. 244, No: 71, Plate XXV-14
2. AE. 11 mm, 1.0 gr., Env. No: 03. A.3. 888

Roma İmparatorluk Dönemi (M.Ö. 27-M.S. 284)
Vespasianus M. S. 71
Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Vespasianus büstü. IMP CAESAR VESPASIAN AVG(PMT) PPP COS III
Ay. Ayakta duran, sola dönük, giyimli, sağ elinde pileus, sol elinde asa tutan Libertas. LIBER(TAS) PVBLICA S C
Ref.: *RIC II*, s.68, no:429
3. AE. 36 mm, 24.5 gr., Env. No: 02. A.3. 116

Traianus M.S.(98-117) - Commodus (M.S. 177-192)
Smyrna
Öy. Sağa dönük Zeus Akraios başı. (ZEVC AK)PAIOC
Ay. Pruva. CMYPNAIΩN
Ref.: *BMCIonia*, s. 258, No: 8, Plate XXVII; *SNGvAulIonien,* 2187
4. AE. 18 mm, 2.9 gr., Env. No: : 02. A.3. 130

Öy. Sağa dönük Zeus Akraios başı. ZEVC- AKPAIOC
Ay. Sağa doğru giden bir aslan. CMYPNAIΩN
Ref.: *SNGvAulIonien,* 2183
5. AE. 18 mm, 3.2 gr., Env. No: 02. A.3. 566

Hadrianus (M.S.117-138)
Smyrna
Öy. Sağa dönük, defne çelenkli Hadrianus büstü. Lejand silik.
Ay. Ön cephesinde 6 adet sütun bulunan bir tapınak. Lejand silik. Altta –ΛI-
Ref. : Dietrich O. A. Klose, *Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit,* Berlin, 1987, Tafel 33, V1-R1(Var.)
6. AE. 26 mm, 14.1gr., Env. No. 03. A.3. 293

Faustina Junior (M.S. 145 – 175)
Smyrna
Öy. Sağa dönük Faustina Junior büstü. FAVSTI(NA CEBACTH)
Ay. Ayakta duran, sola dönük, giyimli, başında polos olan Tykhe. Lejand silik.
Ref.: Dietrich O. A. Klose, *Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit* , Berlin, 1987, Tafel 41, R15 (Var.)
7. AE. 25 mm, 8.1 gr., Env. No. 03. A.3. 306

Lucilla (M.S. 161 – 169)
Öy. Sağa dönük, diademli Lucilla büstü. LVCILLAE A(VG) ANTONINI AVG(F)
Ay. Ayakta duran, başı örtülü, elinde kundakta olan bir çocuk tutan Juno. (IVNONI) LVCI(NAE)
Ref.: *RIC III*, s.275, no:771.
8. AR. 19 mm, 3.4 gr., Env. No. 02. A.3. 66

Septimius Severus (M.S. 193 – 211)
Smyrna
Öy. Sola dönük, oturan, başlarında çelenk olan, giyimli, Septimius Severus, Caracalla ve Geta. Λ CЄ ΓЄTAC K AV M A ANTΩNINΩ AV KΛ CЄ CЄ/ OVHPOC
Ay. Çelenk içinde ve dışında lejand. Lejand silik. (ЄΠI CTPA KΛ POVΦINOV COΦI Ω, ΠPΩ / TA KOIN / A ACIAC / CMVPN/ AIΩN)
Ref.: Dietrich O. A. Klose, *Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit,* Berlin, 1987, Tafel 44, V1.
9. AE. 35 mm, 24.9 gr., Env. No. 02. A.3. 190

Iulıa Domna (M.S. 211/212-217)
Smyrna
Öy. Sağa dönük, diademli Iulia Domna büstü. IO(YΛIA CЄBACTH)
Ay. Ön cephesinde 4 adet sütun bulunan bir tapınak. Tapınak içinde ayakta duran, bereket boynuzu tutan Tykhe. Lejand okunmuyor. Altta, CMYP
Ref.: Dietrich O. A. Klose, *Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit*, Tafel 44, V8 - R53.
10. AE. 23 mm, 6.3 gr., Env. No: 03. A.3. 321

Caracalla (M.S. 198 – 211)
Smyrna
Öy. Sağa dönük, defne çelenkli, pelerinli Caracalla büstü. AVT K M AVP ANTΩNЄINOC
Ay. Oturan, sola dönük, sol elinde asa, sağ elinde Nike tutan Iuppiter. ЄΠI CTPA KΛ POVΦINOV COΦI Ω, ΠPΩ / TA KOIN / A ACIAC / ve Altta CMVPN / AIΩN
Ref.: Dietrich O. A. Klose, *Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit*,Berlin, 1987, Tafel 46, R4.
11. AE. 30 mm, 13.0 gr., Env. No: 02. A.3. 98

Sardes-Ephesos, Homonoia sikkesi
Öy. Sağa dönük, defne çelenkli, zırhlı, pelerinli Caracalla büstü. (AVT KAI M AV CЄV ANTΩNЄINOC)
Ay. Sardes Kore'sinin ve Ephesos Artemis'inin kült heykeli. Kore solda, buğday ve mısır başakları arasında. Sağda Ephesos Artemis'i iki geyik arasında. (ЄΠI ANPOV ΦOV APX A TO Γ CAPΔIANΩN K) ЄΦЄCIΩN OMONOIA
Ref.: *BMCLydia*, s.276, no:215-216
12. AE. 33 mm, 19.3gr., Env. No: 03. A.3. 305

Geta Caesar (M.S. 198-209)
Akmoneia
Öy. Sağa dönük, zırhlı, genç Geta büstü. (ΠOCЄΠ)T (ΓЄ)TAC (KA)I
Ay. Ayakta duran, sola dönük, sağ elinde buğday başağı, sol elinde ise uzun bir meşale tutan, uzun khiton ve peplos giymiş Demeter. AKMONЄΩN
Ref.: *BMCPhrygia*, s. 16, No: 75-76, Plate III.12
13. AE. 24 mm, 7.0 gr., Env. No: : 03. A.3. 565

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Cilt: 4, Sayı: 8, Temmuz 2014, s.111-138

II. Claudius Gothicus (**MS. 270-275)**
Öy. Sağa Dönük, Işın Taçlı II. Claudius Gothicus Büstü. (DIVOCLA)VDIO
Ay. Dört Panelli, Yanan Bir Sunak. Dört Panelin Her Birinde Bir Nokta. CONS(ECRATIO)
Ref.: *RIC V-1*, s.233, no:261.
14. AR. 16 mm, 2.1 gr., Env. No: 03. A.3. 595

Geç Roma İmpatorluk Dönemi (M.S. 284-498)
Maximianus (M.S. 286-310)
Cyzicus M.S. 295-299
Öy. Sağa dönük, ışın taçlı, pelerinli Maximianus büstü. IMP C M A MAXIMIANVS PF AVG
Ay: Sağda elindeki globus üzerinde duran Victoria'yı karşısında duran İmparator'a uzatan Jupiter. Jupiter sol elinde asa tutmakta. CONCORDIA MILITVM. Altta KΔ
Ref.: *RIC VI*, s.581, no: 15b.
15. AE. 22 mm, 3.1 gr., Env. No: 03. A.3. 593

I.Constantinus (**M.S. 307-337)**
Cyzicus M.S. 340
Öy. Sağa dönük, başı örtülü I. Constantinus büstü. DVCONSTAN(TIN)VSPFAVGG
Ay**.** Sağa doğru giden Quadrigayı süren, başı örtülü I. Constantinus. SMK?
Ref.: *RIC VIII*, s.490, no: 4.
16. AE, 15 mm, 1.3 gr., Env. No: 02. A.3. 26

II. Constantius (M.S. 337-361)
Constantinopolis M.S. 351 – 355
Öy. Sağa dönük, diademli, pelerinli II. Constantius büstü. (DNCONSTAN) TIVS PF AVG
Ay. Sağda elindeki mızrağı yere düşmüş olan atlı savaşçıya saplamak üzere olan imparator. (FEL TEMP RE)PARATIO, Altta CONS-
Ref.: *RIC VIII*, s.460, no:135.
17. AE, 17 mm, 1.7 gr., Env. No: 02. A.3. 123

I. Valentinianus (M.S. 364 – 375)
Siscia M.S. 367 – 375
Öy. Sağa dönük, diademli, pelerinli I. Valentinianus büstü. DN VALENTINIANVS PFAVG
Ay. Sağa doğru giden, sol eliyle labarum, sağ eliyle de bir esirin saçlarından tutarak sürükleyen imparator. GLORIA ROMANORVM, solda M, sağda P üstünde yıldız. Altta BSISC
Ref.: *RIC IX*, s.141, no: 14a. Xvıı; *LRBC II* 1331.
18. AE, 17 mm, 2.8 gr., Env. No: 03. A.3. 623

II. Valentinianus (M.S. 375-392)
Constantinopolis M.S. 388 – 392
Öy. Sağa dönük, diademli, pelerinli, zırhlı II. Valentinianus büstü. DN VALENTI(NIANVS PF AVG)
Ay. Sola doğru giden Victoria. Sağda yerde bir savaş esiri var. SAL(VS REI P)VBLICAE, Altta CONS?
Ref.: *RIC IX*, s.234, no:86a; *LRBC II* 2183
19. AE, 14 mm, 1.0 gr., Env. No: 02. A.3. 58

I.Theodosius (M.S. 379 – 395)
Cyzicus M.S. 378 – 383
Öy. Sağa dönük, inci diademli, miğferli, mızraklı ve kalkanlı I. Theodosius büstü. DNTH(EODO) SIVS PF AVG
Ay. Bir gemi üzerinde ayakta duran, sola dönük imparator. Sağda gemi dümeninde Victoria. Sol boşlukta bir çelenk. GLORIA ROMANORVM, Altta: SMKA
Ref.: *RIC IX*, s.242, no: 14 c.
20. AE, 24 mm, 5.3 gr., Env. No: 03. A.3. 300

Aelia Flaccilla
Cyzicus MS. 383-388
Öy. Sağa dönük, diademli, pelerinli Aelia Flacilla büstü. AEL(FLAC)CILLA AVG
Ay. Ayakta duran, , elleri göğsünde bağlı olan, başı sağa dönük Aelia Flacilla. (S)ALVS REI PVBLICAE, Altta: SMKΓ
Ref.: *RIC IX*, s.245, no: 24.
21. AE, 25 mm, 3.8 gr., Env. No: 03. A.3. 457

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Cilt: 4, Sayı: 8, Temmuz 2014, s.111-138

Arcadius (M.S. 395-408)
Constantinopolis M.S. 388-392
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli, zırhlı Arcadius büstü.
D(N)ARCADI (VSPFAVG)
Ay. Sola doğru giden, omzunun üzerinde ödül taşıyan ve bir esiri sürükleyen Victoria. Sol boşlukta Christogram. (SALVS REI P) VBLICAE, Altta: CONSA
Ref.: *RIC IX*, s. 234, no: 86c; *DOC* 92; *LRBC II* 2185.
22. AE, 14 mm, 1.0 gr., Env. No: 02. A.3. 59

M.S. 392-395
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli, zırhlı Arcadius büstü.
(DNARC)ADIVS PF AVG
Ay. Sağa doğru giden, at üzerinde, sağ elini yukarıya kaldırmış Arcadius.
GLORIA (ROMANRVM), Altta CONS-
Ref: *RIC IX*, s.236, no: 89a; *DOC* 164-165**;** *LRBC II* 2190
23. AE, 16 mm, 1.9 gr., Env. No: 03. A.3. 699

M.S. 395-401
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli, zırhlı Arcadius büstü. DN ARCADIVS PF AVG
Ay. Sağda elindeki çelengi karşısında duran, sağ elinde mızrak ve sol elinde kalkan tutan İmparator'un başına koyarak İmparator'u onurlandıran Victoria.
VIR(TVS) EXERCITI, Altta: CONSA
Ref.: *RIC X*, s.246, no:60; *LRBC II* 2205; *DOC* 218.
24. AE, 17 mm, 2.7 gr., Env. No: 03. A.3. 860

Nicomedia M.S. 401-403
Öy. ¾ profilden betimlenmiş, miğferli, inci diademli Arcadius büstü. Sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor. DNARCADI VSPFAV(G)
Ay. Tahtta oturan, miğferli, zırhlı, sağ elinde uzun bir asa, sol elinde globus üzerinde Victoria'yı tutan ve sağ ayağının altında gemi pruvası olan Constantinopolis. CONCORD(IA) AVGG, Altta: SMNA
Ref.: *RIC X*, s. 248, no: 91; *DOC* 243; *LRBC II* 2442.
25. AE, 17 mm, 2.1 gr., Env. No: 02. A.3. 236

Cyzicus M.S. 406-408
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli Arcadius büstü. Solda bir yıldız. DN ARCADIVS P (F AVG)

Ay. Ayakta duran üç imparator. Ortada yer alan ve diğer imparatorlardan daha küçük olan, mızrak ve globus tutan imparator Thedodosius. Diğer iki imparator ise mızrak ve kalkan tutmakta. GLO(RIA ROMA)NORVM, Altta: SMKB (Kyzikos)
Ref.: *RIC X*, s.251, no:148; *DOC* 256; *LRBC II* 2590.
26. AE, 15 mm, 1.5 gr., Env. No: 03. A.3. 669

Eudoxia
Nicomedia M.S.400-401
Öy**.** Sağa dönük, inci diademli, pelerinli Aelia Eudoxia büstü. Yukarıda ortada,Tanrı'nın çelenk tutan eli var.(AE)L EVDOXIA AVG
Ay. Bir göğüs zırhı üzerinde sağa doğru oturan Victoria. Victoria, bir sütun üzerine dayalı olan kalkana Chi-Rho yazmakta. .SALV(S REI PVBLIC)AE, Altta: SMN-
Ref.: *DOC* 279-281; *LRBC II* 2445.
27. AE, 18 mm, 2.2 gr., Env. No: 03. A.3. 468

Constantinopolis M.S. 403-404
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli Eudoxia büstü. Yukarıda ortada, Tanrı'nın çelenk tutan eli. AEL EVDOXIA AVG
Ay. Cepheden betimlenmiş, tahtta oturan Eudoxia. Başının üzerinde Tanrı'nın çelenk tutan eli. GLORIA ROM(A)NORVM, Altta: CONΓ
Ref.: *RIC X*, s.247, no:78.
28. AE, 18 mm, 2. 3 gr., Env. No: 03. A.3. 624

Honorius (M.S. 393-423)
Cyzicus M.S. 392-395
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli Honorius büstü. (DN H)ONORI(VS PF AVG)
Ay. Sağa doğru giden, at üzerinde olan imparator Honorius. GLORIA ROMANORVM, Altta: SMKB
Ref.: *RIC IX*, s. 247, no: 29c; *DOC* 703; *LRBC II* 2576
29. AE, 16 mm, 2.2 gr., Env. No: 02. A.3. 251

Antiochia M.S. 395-402
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli Honorius büstü. DN HONORI(VS PF AVG)

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Cilt: 4, Sayı: 8, Temmuz 2014, s.111-138

Ay. Sağda elindeki çelengi karşısında duran, sağ elinde mızrak ve sol elinde kalkan tutan imparatorun başına koyarak imparatoru onurlandıran Victoria. VIRTVS EXERCITI, Altta: ANTA
Ref.: *DOC* 762; *LRBC II* 2793; *RIC X*, s.247, no:72
30. AE, 19 mm, 2.5 gr., Env. No: 03. A.3. 725

Roma M.S. 402-409
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli Honorius büstü. DN HONORI(VS PF AVG)
Ay. Ayakta duran, sağ elinde mızrak, sol elinde globus üzerinde Victoria tutan Roma. Sağda P, Solda OF. VRBS RO(MA F)ELIX, Altta: SMROM
Ref.: *DOC* 728.
31. AE, 16 mm, 2.1 gr., Env. No: 03. A.3. 797

Cyzicus M.S. 403-408
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli Honorius büstü. Solda bir yıldız. DN HONORIVS P AVG
Ay. Ayakta duran üç imparator. Arcadius, Honorius ve II. Theodosius Ortada yer alan, diğer imparatorlardan daha küçük olan, mızrak ve globus tutan imparator II. Theodosius. Diğer iki imparator ise ellerinde mızrak ve kalkan tutmakta. GLORIA ROMANORVM, Altta: SMKB
Ref.: *DOC* 773; *LRBC II* 2591.
32. AE, 15 mm, 1.5 gr., Env. No: 03. A.3. 670

II. Theodosius (M.S. 402-450)
Cyzicus M.S. 402-408
Öy. Diademli, miğferli ve pelerinli,3/4 profilden II. Theodosius büstü. Sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutuyor. DN THEODOSIVS PF AVG
Ay. Tahtta oturan, sağa dönük, miğferli, zırhlı, sağ elinde uzun bir asa, sol elinde globus üzerinde Victoria'yı tutan ve sağ ayağının altında gemi pruvası olan Constantinopolis. CON(CORDIA) AVGG, Altta: SMK?
Ref.: *DOC* 300; *LRBC II* 2588.
33. AE, 18 mm, 2.5 gr., Env. No: 03. A.3. 465

Heraclea M.S. 425-435
Öy. Sağa dönük, inci diademli, pelerinli II. Theodosius büstü. DN THEODOSIVS (PF AVG)

Ay. Çelenk içinde haç. Altta: SMHA
Ref.: *RIC X*, s.275, no:442; *LRBC II* 2004.
34. AE, 12 mm, 0.6 gr., Env. No: 02. A.3. 179

I. Leo M.S.450-457
Öy. Sağa dönük, diademli, I. Leo büstü. Lejand silik.
Ay. Monogram. Darp yeri belirsiz.
35. AE, 0.9 mm, 0.6 gr., Env. No: 03. A.3. 452

Bizans Dönemi (M.S.491-1453)
Anonim Bakır Follis MS. 976-1025
Öy. Cepheden betimlenmiş İsa'nın büstü. (IC-XC)
Ay. IHSЧS XRISTЧS bASILЄЧ bASIL Є
36. AE, 30 mm, 11.4 gr., Env. No: 03. A.3. 561

Osmanlı Dönemi (1299-1923)

II. Mahmut (H. 1223-1255, M. 1808-1839)
Yüzlük
Öy. Adli Tuğra
Ay: duribe fi / Kostantiniye.
Tarih: 1223, Sene 26. Noktalı.
Ref.: Nuri Pere, No: 824, İstanbul, 1968.
37. AR, 30 mm, 6.6 gr., Env. No: 03. A.3. 909

Abdülmecid (H. 1255-1277, M. 1839-1861)
Yirmi Para
Öy**.** Tuğra, sene 19.
Ay. Azze nasrühü duribe fi Kostantiniye,1255, devren yazılıdır.
Tarih: 1255, Sene 19.
Ref.: Nuri Pere, No: 904, İstanbul, 1968.
38. AE, 31 mm, 9.7 gr., Env. No: 03. A.3. 585

V. Mehmet Reşad H. 1327 (M. 1909)
On Para
Öy. Ortada Tuğra, Reşad sene?, çevresinde Hürriyet, Müsavat, Adelet.
Ay. Ortada 10 para. Çevresinde: Duribe fi devlet-i Osmaniye Kostantiniye 1327.

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Cilt: 4, Sayı: 8, Temmuz 2014, s.111-138

Ref.**:** Nuri Pere, No: 1062, İstanbul, 1968.
39. NK, 19 mm, 2.4 gr., Env. No: 02. A.3. 157

Avusturya İmparatorluk Dönemi
I. Franz 1816
Öy. Kalkan üzerinde çift başlı kartal. Üstte ise imparatorluk tacı. K. K. OESTER REICHISCHE SCHEIDE MUNZE
Ay. Lejand ve tarih. EIN KREUZER1816
Ref.: http://coinquest.com/cgi-bin/cq/coins?main_coin=8238, 11Mart 2014.
40. AE, 26 mm, 8.0 gr., Env. No: 02. A.3. 157

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

Akurgal, Ekrem, *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul, Net Yayınları, 1995.

Arundell, F.V.J. *İzmir Hakkındaki Tarih Araştırmaları ve İncelemeleri*, (Çev. A.Z. Ökmen), İzmir, 1949, s. 13.

BMCİonia, A Catalogue of the Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Ionia, (R.S.Poole), London, 1892.

BMCLydia, A Catalogue of the Coins in the British Museum. Catalogue ofThe Greek Coins of Lydia (B.V. Head), London, 1901.

BMCPhrygia, A Catalogue of the Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Phrygia, (B.V. Head), London, 1906.

Cadoux, Cecil John, *İlk Çağda İzmir*, çev: Bilge Umar, İstanbul, 2003.

DOC, Catalogue of in the Dumbarton Oaks and Whittemore Collection Late Roman Coins, (Philip Grierson, and Melinda Mays), Washington, 1992.

DOC 3 Catalogueof the Byzantine Coins inthe Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Volume 3, (Philip Grierson), Leo III to Nicephorus III 717-1081, Part 2 Basil I to Nicephorus III (867-1081) Washington D.C, 1973.

Ersoy, Akın, "*2007 Yılı Smyrna Antik Kenti Kazısı*", 30. Kazı Sonuçları Toplantısı II, Ankara, 2009, s.33-47.

Ersoy, Akın – Önder, Mehmet, *Antik Smyrna: Seçilmiş Eserler ve Sikkeler (2007-2009)*, İzmir, 2011.

Gül, Yusuf, *Agora ve İzmirli Homeros*, İzmir, 1994.

Klose, Dietrich O. A, Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit, Berlin, 1987.

LRBC, Late Roman Bronz Coinage, I-II, (R.A.G. Carson, P.V. Hill, J.P.C. Kent), New York, 1978.

Naumann, Rudolf - Kantar, Selahattin, **"**Die Agora Von İzmir", *İstanbul Forssschungen 17*, Berlin,1950.

Pere, Nuri, *Osmanlılarda Madeni Paralar*, Yapı Kredi Bankasının Osmanlı Madeni Paraları Koleksiyonu, İstanbul, Yapı Kredi, 1968.

RIC II, ,The Imperial Coinage. Vol II, Vespasian to Hadrian, (Harold Mattingly ve Edward A. Sydenham) London,1926.

RIC III, The Imperial Coinage. Vol III, Antoninus Pius to Commodus, (Harold Mattingly ve Edward A. Sydenham), London, 1930.

RIC V-I, The Imperial Coinage. Vol V Part I, Valerian to Florian (253–276), (Percy H. Webb), London, 1968.

RIC VI, The Imperial Coinage. Vol VI, From Diocletian's (A.D.294) reform to the death of Maximinus (A.D. 313) (C.H.V. Sutherland), London, 1967.

RIC VIII, The Imperial Coinage. Vol VIII. The family of Constantine I (AD 337-364) (J.P.C.Kent), London, 1981.

RIC IX, The Imperial Coinage. Vol IX. Valentinian I to Theodosius I (J.W.E. Pearce,), London, 1951.

RIC X, The Imperial Coinage. Vol X. The divided empired and to fall of the western parts. (J.P.C.Kent), London, 1994.

Sear, D. R., Byzantine Coins and Their Values, second edition revised and enlarged, London 2006, s.375-380.

Sevin, Veli, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I***,** TTK, Ankara, 2007.

SNGCop.Aeolis, Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collectıon of Coins and Medals, Danish National Museum, Aeolis, Copenhagen, 1945.

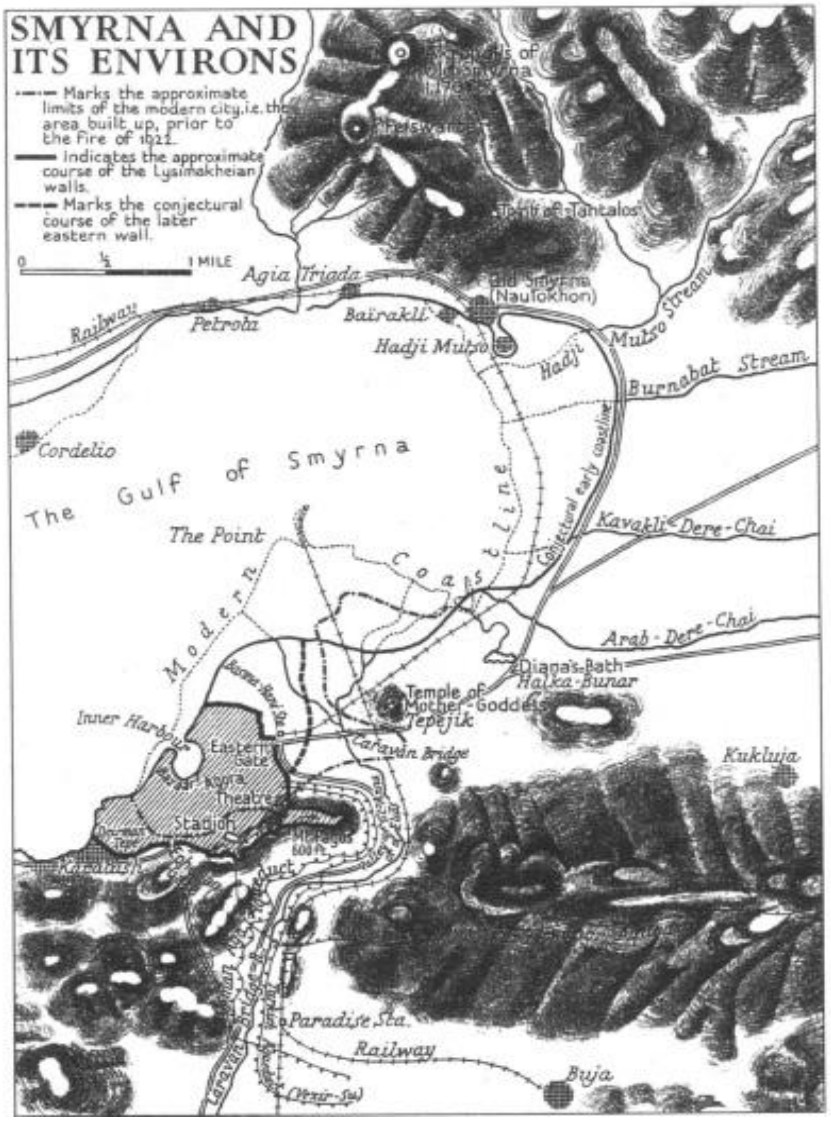
SNGvAulIonien, Sylloge Nummorum Geraecorum Deutschland, Münzsammlung Der Ionien, Nr. München, 1960.

SNGTüb.Mysien-İonien, Sylloge Nummorum Geraecorum Deutschland, Münzsammlung Der Mysien-İonien Universitat Tübingen, 4.Heft, Mysien-Ionıen, Nr. 2174-3306, München, 1989.

Whitting, P. D., "The Anonymous Byzantine Bronze", *NC*,1955, s.89-98.

http://coinquest.com/cgi-bin/cq/coins?main_coin=8238

http://imap.kured.org/izmiragora/index.htm

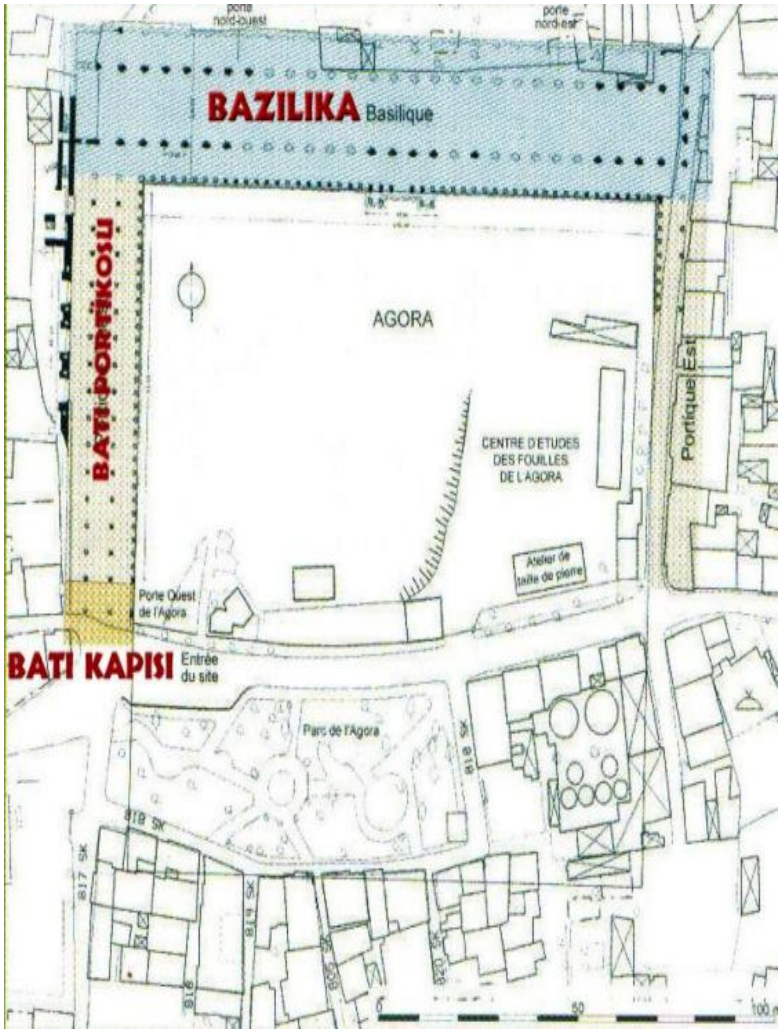

Res.1: Smyrna ve Çevresi

Res.2: İzmir Agorası'nın Genel Görünümü

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Cilt: 4, Sayı: 8, Temmuz 2014, s.111-138

Res.3: İzmir Agorası'nın Planı

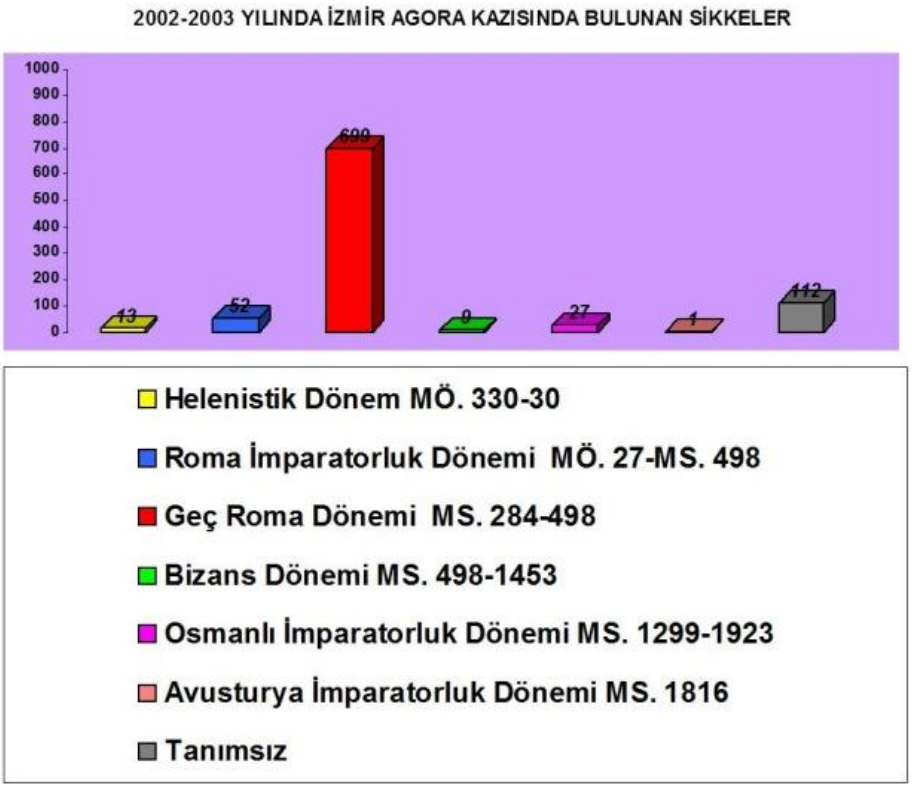

Res.4: Batı Galeri

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Cilt: 4, Sayı: 8, Temmuz 2014, s.111-138

Res.5: Bazilika (Kuzey Galeri)

Res.6: Sikke Grafiği

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Cilt: 4, Sayı: 8, Temmuz 2014, s.111-138

Katalog

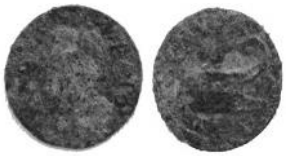
1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

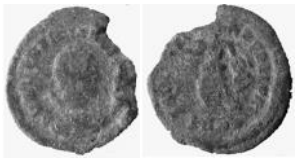
16

17

18

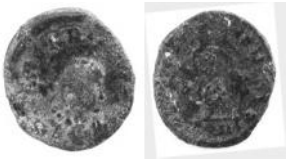
19

20

21

22

23

24

25

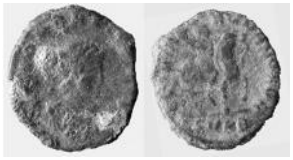
26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

Resimlerin Listesi[*]

Res.1: İzmir **(**Smyrna) ve çevresi (Cadoux 2003)
Res.2: İzmir Agorası'nın Genel görünümü (Ersoy 2011)
Res.3: İzmir Agorası'nın Planı **(** http://imap.kured.org/izmiragora/index.htm)
Res.4: Batı Galeri
Res.5: Bazilika **(**Kuzey Galeri)
Res.6: Sikke Grafiği
Katalog 1-40

[*] Kaynağı gösterilmeyen resimler yazar tarafından çekilmiştir.